

**Theophostus Philippus Aureolus Bonbastus von
Hohenheim (Paracels): I
Suís (Einsiedeln 1493 - Salzburg, Austria, 1543)**

Per sobre dels cels

Metge, alquimista i astròleg. Fa estudis a Basilea i Viena, essent doctorat a la Universitat de Ferrara. Pren el nom de Paracels (metge romà del segle primer). Malgrat la fama de mag, contribueix a una medicina més científica i allunyada de les teories escolàstiques. Fou pioner en la utilització de la química i dels minerals en medicina, indicant que en determinades quantitats poden guarir. Se li atribueix la frase: la quantitat crea el verí. Introdueix el làudan com fàrmac. Rebat les creences galèniques dels desequilibris dels fluids (humors) com causes de les malalties, afirmant que eren agents externs que podien ésser tractats amb substàncies químiques. Es posa en contra de la idea que la cirurgia fos una activitat menor de la medicina que estigués en mans dels barbers i escriu “La gran cirurgia”. Fou també precursor de l’homeopatia i deia la màxima: “el que és parell cura el que és parell”.

Perquè no es salen ni l'avi, ni el cel ni la mar,
tots els vidres del temps els portem a la boca
sens voler assaborir els maleïts dies passats
per l'amargor del verí mortal de l'angoixa.

Els oceans llavors esdevenen llacs insípidos,
es dilueix la llum dels planetes de l'univers
i emmudeixen les glosses dels pretèrits savis
per menjar-nos el salobre del remordiment.

Per guarir-nos ja no ens calen els rius de l'avior
on rentàvem les mans brutes de la ignorància,
dels políedres transparents aprofitem els dolls
i amb escalpels tallem arrels de la immundícia.

Theophostus Philippus Aureolus Bonbastus von Hohenheim (Paracels): II

De l'ordre còsmic a la fantasia

Es referia a un concepte d'ordre còsmic quan deia “Astrum in corpore”, fidel a la concepció de l'home com un microcosmos, creient que hi ha un firmament dins del cos, un cel endo-somàtic que coincideix amb la constel·lació individual i comença amb l'ascendent astrològic. Per ell la medicina tenia quatre pilars: les ciències naturals, l'astronomia, la química i l'amor. Se li atribueix la idea dels quatre elements (terra, aigua, aire i foc) i els relaciona amb éssers fantàstics que existien abans que el món: Els follets (amb la terra), les nereides (nimfes aquàtiques), els silfs (esperits del vent) i les salamandres (fades del foc). A més accepta la definició dels tres temperaments galènics i els associa als gusts, dolç al flegmàtic, amarg al colèric i salat a l'esperitós.

Han obert profunds abismes les fades del foc
deixant rajar la lava del sentiments ocults
i les nereides vessen les llàgrimes al fons
refredant el ventre gràvid de por a l'obscur.

Els esperits del vent van escampant la cendra
enfalegant les òrbites buides dels ulls orbs
mentre van remenant sorra amb les mans els folls
i el cel esdevé un cementiri d'esperança.

La boca es queda amarga davant les tenebres
i els mots encrosten les genives de salabor
però sols si el nostre esguard conserva els somriures
deixarem en venir la nit eterna un record dolç.

Georg Joachim von Lauch (Georg Rhetikus)
Austriac (Feldkirch 1514 - Kassa, Hung, 1576)

El deixebles fidels

Matemàtic, astrònom, professor a Wittemberg, però que posteriorment es trasllada a Frombork, Polònia, per estudiar amb Copernic (a qui convenç per que es publiqui “De Revolutionibus”). Va ser un dels primers matemàtics de l’humanisme que va adoptar i difondre la teoria heliocèntrica del seu mestre. Escrigué “Trèball palatí sobre triangles”, una de les primeres obres matemàtiques que tracten les funcions trigonomètriques en termes de triangles i no de cercles com es feia fins aleshores. En aquest llibre figuren les taules de les funcions trigonomètriques. La seva obra que va ser publicada a la seva mort pel seu deixeble Valentin Otto.

Una constel·lació abolida amb foc de la ment
per una infinita combinatòria de lleis
repenja dels ulls com les virgues de les boires
i malgrat els plors podem llegir antics papers.

Des dels cercles que marcaven les revolucions
plouen a sobre l'impossible desert triangular
les llàgrimes que vessen les figures fredes
dels botxins incrèduls de noves definicions.

Però sempre existiran baules de cadenes
per afegir a les rengles del coneixement,
seran els prosèlits anellats dels deixebles
aquells que parlin per boca del mestre amatent.

William Gilbert
Anglès (Colchester, Essex 1544 - Londres 1603)

Un univers magnètic

Filòsof, físic i metge. Estudia el magnetisme i els cossos magnètics i fins i tot crea el concepte del gran imant de la Terra. Descriu els seus experiments amb un model a petita escala que anomenava Terrella. Va concloure que la terra és magnètica i que per això la brúixola assenyalava el nord. En aquella època es pensava que era degut a l'estrella polar o a una illa magnètica que existiria al Pol Nord. A més fa estudis d'electricitat utilitzant l'ambre (que significa "elektron" en grec), d'ací el nom d'electricitat (com l'ambre). Defineix el terme de força elèctrica i els pols magnètics. La unitat de força electromagnètica en física s'anomena Gilbert (Gi) en reconeixement als seus treballs. És considerat el pare dels estudis elèctrics. Escriu també "Una nova filosofia del nostre món sublunar" que està en la línia copernicana. Pensava que els planetes es mantenien en les seves òrbites per una forma de magnetisme amb l'efecte d'atracció i repulsió.

Els ulls que volten per la closca de l'univers
estan enredats en òrbites infinites
sens poder allunyar les tímides mirades
perquè els lliguen cadenes invisibles d'estels.

Les seves ninetes de tons ambres transparents,
com uns pols distants perduts en l'espai sideral,
resten atretes per una força inconsistent
com si tibessin d'elles unes estranyes mans.

Les parpelles es tanquen amb galfons magnètics
sense deixar entrar la llum lunar dispersa
i ara jeuen orbs els esperits errants nostàlgics
dintre del fossar profund de la nit eterna.

Marin Mersenne
Francès (Oizé, Maine 1588 - Loire, París 1648)

L'ortodòxia erudita

Filòsof que a més d'endinsar-se en l'estudi i investigació de la teologia, treballa en les matemàtiques i la teoria musical. Les seves obres de filosofia destaquen per la gran erudició i per una estricta ortodòxia. El seu tarannà ortodox el fa valdre davant dels nombrosos crítics que hi havia al clergat en aquell moment. Dintre de la filosofia la millor aportació fou la defensa de les teories de Descartes, del que a més de conseller fou amic fins el punt de visitar-lo al seu exili a Holanda. Fa arribar a diversos pensadors reconeguts a l'àmbit parisenc una còpia de Meditacions Metafísiques per fer difusió i defensa d'aquestes teories. En el camp de les matemàtiques estudia els nombres primers, coneguts des de llavors com "el nombres primers de Mersenne".

Es desfan les raons com els núvols en pluja
i la veu es torna remor que emmudeix els oratges
malgrat els sons diàfans dels erudits missatges
que matisen la música de la tempesta.

Sobre els margenats dels pous repengen els aiguats
i als tragus esquitxos siàlics de la paraula,
però es perdran conceptes en sínies sens final
en caure els pensaments al fons de la ignorància.

L'ortodòxia s'ha exiliat al cau dels mutismes,
on les tenebres fan recomptes del temporal,
però, encara que es puguin numerar les gotes,
és roïna perduda la brusca sobre la mar.

Edme Mariotte
Francès (Dijon 1620 - París 1684)

Predient l'oratge

Físic i fisiòleg que fou fundador i membre de l'Acadèmica de Ciències de París. Fa experiments sobre les deformacions elàstiques dels sòlids i analitza els principis d'hidrodinàmica. a més d'investigar la circulació de les aigües subterrànies. Confirma la llei de proporcionalitat inversa entre volum i pressió a temperatura constant dels gasos, definida paral·lelament per un coetani irlandès (Llei de Boyle-Mariotte). Basant-se en les modificacions del nivell del baròmetre (dóna nom a aquest instrument) fou uns dels primers en preveure els canvis de temps atmosfèric. A més estudia la síntesi química dels vegetals i fa recerca sobre la circulació i pressió de la saba que equipara a la circulació i pressió arterial del cos. Fou un humanista de la ciència.

Cerquem la veritat per corrents subterrànies,
on la forma d'un traçat incert dins la foscor
escriu amb uns alfabets incomprendibles d'aigua
paraules que ens mostraran els missatges del món.

Gratem la sorra i separem els rocs de les deus
i mentre fem el fossar l'esponja de la son
absorbeix els somnis imperfectes sens retorn
mostrant figures paral·leles amb ulls de neu.

L'univers és un circuit de saba vermella
on el cor del cel es fa llàgrima de núvol,
la pluja esdevé l'estany de sentiments àvols
i la mar l'àugur sepulcral d'una tempesta.

Robert Boyle

Irlandès (Lismore, Castle 1627 - Londres, Anglaterra 1691)

Ciència i teologia

Físic i químic que paral·lelament amb Mariotte descriu la llei de comprensibilitat dels gasos. A més fa estudis de la densitat dels gasos, assaigs sobre la mesura de la massa d'aire i pressió, demostrant que no existeix el buit absolut. Perfecciona el termòmetre de Galileu i pren com a referència termomètrica el punt de fusió del gel, del que estudia la seva sublimació. Es posiciona en contra dels alquimistes i demostra l'arbitrarietat dels quatre elements d'Aristòtil. En els seus treballs de química defineix el concepte d'element químic i a més fa diferència entre els conceptes de barreja i combinació dels elements. Va més enllà de la ciència introduint qüestions filosòfiques complexes de la raó, en un intent per veure les diferències i analogies entre natura, revelació i ciència. La seva inquietud teològica el porta a traduir la Bíblia a diversos idiomes.

Els pensament comprimits en un mot eteri,
ocupant el mínim volum de la paraula
i omplint la suprema densitat de la massa,
perquè l'estel·losa veritat no ens faci esglai.

La raó recalant a l'extrem d'un buit absolut
intentant copsar el sentit dels lleus silencis
per sublimar el significat dels mots ocults
que ens palesen la mecànica dels judicis.

Més enllà de la ciència està la filosofia
per donar explicacions dels atzars complexos,
car si no entenem el rostre de la natura
potser hauríem d'inferir el món pels reflexes.

Càlcul de drecceres

Niclas Copernic (Nicolau Copèrnic): I Polonès (Toruń 1473 - Frombork 1543)

Les esferes estel·lars

Astrònom, fundador de l'astronomia moderna. Afirmar que els astres es mouen en òrbites, al voltant de sols, que en el cas del nostre sistema seria el Sol el centre d'ell (heliocentrisme). Descriu els moviments diürn (rotació), anual (translació) i les oscil·lacions de l'eix de la terra. També el moviment mensual de la lluna, així com el moviment planetari, afirmant que la retrogradació dels planetes exteriors (Mart, Júpiter i Saturn) i interiors (Mercuri i Venus) és conseqüència dels moviments de la terra. Tanmateix explica els moviments, diaris i anuals, del sol i dels estels, l'ordre dels planetes, les distàncies i els períodes orbitals. Demostra que com més gran és l'òrbita més temps triga en fer una revolució l'astre (Contradient Ptolomeu). Amb les seves teories s'acosta a l'antiga teoria heliostàtica de Pitàgores i Aristarc de Samos.

Intuïm la immensitat d'un univers esfèric
perquè les grans corbes dels eclipsis estel·lars
deixen marcades al centre del vidre esmorteït
la mirada d'un sol de parpelles fulgurants.

Sabem de l'harmonia i la distància de la llum
perquè els astres repeteixen constants cada nit,
amb un ordre establert de moviment infinit,
les drecceres planetàries dins dels nostres ulls.

Però no atensem el significat del viure
perquè, amb caràcter d'efimers elements incerts,
tan sols podem dir apocats que som l'escaire
d'una part d'un segment de l'arc d'un cercle incomplet.

Niclas Coppernigk (Nicolau Copèrnic): II

No som el centre de l'univers

Desenvolupa la teoria dels cossos cel·lestes esfèrics i amb òrbites al voltant dels sols. Amb aquestes teories els humans considerats centre de l'Univers (homo-centrisme) i la terra, considerada el centre del sistema solar (geocentrisme) van perdre l'hegemonia, perquè que les persones són un punt insignificant en un espai infinit i la terra un minúscul planeta d'un petit sol (heliocentrisme) dins d'una nímia galàxia de l'univers. Descriu però un sistema amb òrbites circulars, no el·líptiques com es va demostrar més tard que eren. Amb aquestes descripcions es van determinar distàncies i eclipsis amb més precisió, tan sols amb principis matemàtics i càlculs més senzills.

Sobre els anells regulars de planetes distants
cavalquen fades i gnoms fent cercles concèntrics
al voltant d'un sol que ha esdevingut un rei sobtat
quan els profetes han deixat de ser el centre.

Bitlles de l'univers d'encanteris exactes,
arrecerant sempre una cara a la realitat,
s'escampen en un joc de perfectes esferes
desafiant la lògica de la gran veritat.

Mirant amb ulls magnètics distàncies estel·lars,
embruixat de sortilegis i màgics sospirs,
pots quedar cec per anar tant a prop de la llum
o abrusar-te en la foguera de l'astre radiant.